

برآورد تابع عرضه صادرات ایران در بازار خرما

- بهاره زندی دره غریبی^۱، علیرضا کرباسی^۲، نازنین یوسفیان^۳
۱- دانشجوی دکترا اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد، (b.zandi67@gmail.com)
۲- استاد اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد
۳- دانشجوی دکترا اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

خرما یکی از اقلام صادرات غیرنفتی است که می‌تواند نقش بسزایی در افزایش درآمدهای ارزی کشور داشته باشد. این امر در کنار پتانسیل بالای کشور در تولید این محصول، لزوم توجه بیشتر به توسعه صادرات آن را نمایان می‌سازد. هدف از این مطالعه بررسی تغییرات کوتاه مدت و بلندمدت عوامل موثر بر حجم صادرات خرما طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۵۷ با استفاده از الگوی خودتوضیح با وقفه گسترده (ARDL) می‌باشد. نتایج نشان داد متغیرهای شاخص قیمت صادراتی، نرخ ارز حقیقی، تولید ناخالص داخلی کشورهای واردکننده و مقدار تولید داخلی اثر مثبت و معناداری بر حجم صادرات خرما دارند. همچنین با توجه به تاثیر مثبت و بالایی که نرخ ارز در حجم صادرات این محصول دارد لزوم توجه به سیاست‌های ارزی مناسب جهت برخورداری از منافع بازارهای جهانی حائز اهمیت است.

کلمات کلیدی: خرما، الگوهای سری زمانی، عرضه صادرات

مقدمه

بحث تجارت خارجی از مباحث مهم در توسعه یک کشور است (۱). تجارت خارجی منبع تأمین درآمدهای ارزی برای سرمایه گذاری و جذب فناوری نوین در جهت افزایش توان تولید اقتصاد یک کشور می‌باشد (۲). در ادبیات رشد اقتصادی، به تجارت خارجی به عنوان عامل رشد، توجهی خاص معطوف شده است. از این رو، استراتژی تشویق صادرات به عنوان یک استراتژی موفق، مورد توجه بسیاری از اقتصاددانان قرار گرفته است (۳). صادرات کالا مبین امکانات تولیدی کشور در رفع نیازهای بین‌المللی و تأمین ارز لازم برای واردات است (۴) توسعه صادرات موجب افزایش تولید داخلی و تخفیف معضل بیکاری شده و از طریق جذب سرمایه و کمک‌های خارجی به تراز پرداختها کمک می‌کند. در ایران نیز سالهاست که بر صادرات غیرنفتی تأکید می‌شود و به گفته برخی کارشناسان وابستگی شدید تولید داخلی و صادرات به درآمد نفت و تزلزلی که در سالیان گذشته در قیمت نفت وجود داشته روی آوری اقتصاد کشور را به سوی صادرات غیرنفتی اجتناب ناپذیر کرده است (۵).

تجارت خارجی ایران با صادرات تک محصولی و وابستگی شدید به درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت شناخته می شود. از زمان پیدایش نفت در ایران تا به امروز سهم صادرات آن از کل صادرات رو به افزایش بوده است. علاوه بر این، صادرات نفت در طول چند دهه اخیر بویژه پس از انقلاب اسلامی ایران همواره با نوسانهای در خور توجهی همراه بوده و اقتصاد کشور را با بحران های جدی مواجه ساخته است (۶). لزوم گریز از صادرات تک محصولی و رهایی از مشکلات ناشی از آن، ایجاد تنوع در محصولات صادراتی، تأمین ارز جهت سرمایه گذاری و افزایش سهم در تجارت جهانی و بازارهای بین المللی، اهمیت صادرات غیر نفتی را به وضوح نشان می دهد. صادرات کالاهای غیر نفتی در فعالیت های اقتصادی اهمیت ویژه ای داشته و اثر آن بر اقتصاد و رشد نسبی انکار ناپذیر بوده است اما از آنجا که به طور جدی و مناسب مورد توجه قرار نگرفته، نتیجه مطلوبی در رهیافت توسعه اقتصادی کشور به دست ن داده است (۷).

در بخش محصولات کشاورزی، ایران به لحاظ قیمت و کیفیت دارای موقعیت ممتاز است. شرایط آب و هوایی ایران باعث شده است که کیفیت محصولات کشاورزی ایران در حد مناسبی با شد و طعم خوبی داشته باشد، با تقویت این بخش از یک طرف می توان کشور را در تولید برخی کالاهای راهبردی به خود کفایی رساند و از طرف دیگر دریافتهای ارزی حاصل از صدور این محصولات را به طور قابل توجهی افزایش داد. لذا می توان و می بایست از بخش کشاورزی کشور به عنوان یک بخش تجاری یاد کرد. این بخش دارای مزیت ها و مشخصه های مهمی همچون تنوع آب و هوایی، دمای مناسب، تنوع زمین، نیروی کار ارزان، بستر فعالیت های اقتصادی نزدیک به نیمی از جمعیت کشور، وابستگی کمتر به فن آوری پیچیده و داشتن امکانات گسترده تولید است، اصولاً لازمه شکل گیری یک بخش قوی و دراز مدت، اتخاذ سیاست های مناسب است (۸).

از مهمترین مشکلات ایران در زمینه صادرات محصولات کشاورزی، عدم بسته بندی مطلوب، درجه بندی و عدم رعایت استاندارد کیفی در مورد محصولات صادراتی و همچنین عدم تطابق کالاها با سلیقه های مصرف کنندگان خارجی است. در نتیجه این امر ارزش افزوده حاصل از خدمات بازاریابی، نصیب کشور های وارد کننده محصول از ایران می گردد. بنابراین بسته بندی محصولات باید به گونه ای باشد که بستر لازم را برای صادرات فراهم آورد (۹). با توجه به نوسانات درآمدهای ارزی کشور و کسری تجاری در تجارت محصولات کشاورزی، لازم است ابزارهایی برای اجرای سیاست گذاریهای لازم در حوزه افزایش صادرات محصولات کشاورزی که تابع عوامل گوناگونی است، انجام پذیرد که یکی از این ابزارهای سیاستی تأثیرگذار بر تجارت محصولات کشاورزی، پیش بینی مقادیر آینده متغیرهای تأثیرگذار بر روند صادراتی محصولات کشاورزی کشور می باشد. امروزه اهمیت پیش بینی متغیرهای اقتصادی برای سیاستگذاران و برنامه ریزان و واحدهای اقتصادی بر کسی پوشیده نیست (۱۰). لذا در دهه های اخیر، مدل های متنوعی برای این امر ابداع شده است که با هم به رقابت پرداخته اند (۱۱). روشهای اقتصادسنجی و شبکه های عصبی از انواع این روشها هستند. مدل های اتورگرسیو در سال ۱۹۲۹ توسط یول معرفی شدند. سپس افرادی چون اسلاتسکی در

سال ۱۹۳۷ با معرفی مدل میانگین متحرک به بررسی سربهای زمانی پرداختند. سرانجام در سال ۱۹۷۰، جرج باکس و گویلم جنکینز، مدل ARIMA را برای پیشبینی متغیرهای اقتصادی معرفی کردند (۱۲).

خرما از محصولات باغی سازگار با شرایط آب و هوایی منطقه خاور میانه است که ارزش غذایی بالا و فرآورده های غذایی متعددی دارد. این محصول با شرایط آب و هوایی بخش هایی از استان های جنوبی و مرکزی ایران کاملاً سازگار است. خرما یکی از محصولات باغی ارزآور کشور به شمار می آید که طی چند دهه گذشته با افت و خیزهای زیادی روبرو بوده است (۱۳). در واقع این محصول می تواند از صنایع قابل توجه تحصیل ارز برای کشور با شد خرما به لحاظ ایجاد امنیت غذایی، درآمدزایی، حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی، یک محصول استراتژیک بوده و همچنین از آن به عنوان "میوه بحران" یاد میشود؛ زیرا در حوادث غیرمترقبه جزء نخستین محموله هایی است که به نقاط حادثه ارسال می شود (۱۴). ایران یکی از بزرگترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان خرما در جهان است و به لحاظ میزان خرما تولیدی رتبه بالایی را در سطح جهان به خود اختصاص داده، اما از نظر میانگین تولید در هکتار و ارزش تولیدات صادراتی در رتبه و جایگاه مناسبی قرار ندارد (۱۵).

اهمیت خرما و پتانسیل های بالای کشور در تولید آن، لزوم توجه بیشتر به امر صادرات این محصول ارزشمند را نمایان می سازد. تا کنون در داخل و خارج از کشور مطالعاتی در مورد این موضوع انجام شده است. در بخش مطالعات داخلی، رفیعی و همکاران (۱۷) عوامل موثر بر نوسان های قیمت صادراتی خرما را مورد بررسی قرار داده اند. نتایج نشان داد تنوع بازارهای صادراتی ایران در کنار کاهش اتکا به کشور هدف اصلی و پراکنش یکنواختتر سهم صادراتی ایران در بین سایر کشورهای هدف میتواند نوسان قیمتی کمتری را برای خرما صادراتی ایران به همراه داشته باشد. مرتضوی و مجتهدی (۱۸) در مطالعه ای به بررسی اثر انتقالی نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما در ایران پرداخته اند. نتایج نشان داد تغییرات نرخ ارز یکی از مهمترین عوامل موثر بر قیمت صادراتی خرماست. شجاعی باغینی (۱۹) در مطالعه ای نشان دادند مقدار تولید داخلی، قیمت های داخلی و صادراتی همچنین نرخ ارز از عوامل موثر بر مقدار صادرات خرما می باشند. حسینی و همایون پور (۲۰) در مطالعه ای متغیرهای شاخص قیمت های نسبی، نرخ ارز حقیقی، رابطه مبادله تجاری و ارزش افزوده بخش کشاورزی اثر مثبت و معنی دار بر صادرات محصولات کشاورزی ایران دارند. در بخش مطالعات خارجی گافرا و همکاران (۲۱) نرخ ارز و قدرت بازاری را از عوامل موثر در تغییر قیمت صادراتی محصولات کشاورزی (قیمت صادراتی به نرخ همان کشور صادرکننده) دانسته اند. ایدین و همکاران (۲۲) مدل های عرضه صادرات و تقاضای واردات را برای ترکیه مورد بررسی قرار داده اند. فورگار سی (۲۳) نشان داد بی ثباتی نرخ ارز اثر منفی و معنی دار بر صادرات کشاورزی کشور رومانی دارد.

با توجه به نیاز روز افزون به توسعه صادرات غیر نفتی کشور و اهمیت استاندارد در بحث صادرات، هدف از مطالعه حاضر، عوامل اثرگذار بر عرضه صادرات خرما در بازارهای جهانی این محصول است. به همین منظور با استفاده از اطلاعات سری زمانی سالهای ۱۳۹۷-۱۳۵۷ به برآورد اثرات کوتاه مدت و بلند مدت این عوامل پرداخته شده است.

روش تحقیق

به لحاظ نظری تابع صادرات در یک سطح معین تقاضای کل و قیمت‌های خارجی به صورت زیر در نظر گرفته می‌شود (۲۴):

$$X=F(P,E)$$

که در آن P و E به ترتیب قیمت داخلی و نرخ ارز و X نشان دهنده صادرات می‌باشد. انتظار می‌رود که با فرض ثابت بودن سایر شرایط با افزایش قیمت‌های داخلی صادرات کاهش و با افزایش نرخ ارز صادرات افزایش یابد. بر اساس مطالعات صورت گرفته از جمله کرباسی و احمدی (۲۵)، کوچک‌زاده و همکاران (۲۴) با افزودن برخی متغیرهای دیگر به بررسی عرضه صادرات خرمای ایران پرداخته می‌شود.

$$LEX = F(LPX, LGDP, LY, LER)$$

بر این اساس مدل مورد استفاده در این مطالعه به این صورت است:

$$LEX = \alpha_0 + \beta_1 Lnp + \beta_2 LnGDP + \beta_3 LnY + \beta_4 LnER + \beta_5 Lnd + U_t$$

که در آن LEX لگاریتم حجم صادرات، $LnGDP$ لگاریتم تولید ناخالص داخلی کشورهای واردکننده خرما که در اینجا به صورت وزنی به عنوان شاخصی جهت درآمد کشورهای وارد کننده در نظر گرفته شده است. LnY لگاریتم مقدار تولید داخلی خرما، $LnER$ نرخ واقعی ارز می‌باشند. جهت بررسی روابط بلندمدت و کوتاه مدت بین متغیرهای وابسته و سایر متغیرهای توضیحی از الگوی $ARDL$ استفاده شده است که در ادامه به توضیح آن پرداخته شده است.

الگوی خود توضیح با وقفه‌های توزیع شده $ARDL$

پسران و شین (۲۶) ثابت کرده‌اند که اگر بردار همگرایی از بکارگیری روش حداقل مربعات، بر اساس یک رابطه $I(1)$ خود بازگشت با وقفه‌های توزیعی که وقفه‌های آن به خوبی تصریح شده باشند، به دست آید علاوه بر اینکه برآوردگر حداقل توزیع نرمال دارد، در نمونه‌های کوچک، از اریب کمتر و کارایی بیشتر برخوردار خواهد بود. از دیگر مزایای استفاده از روش مذکور، به دست آوردن برآوردهای سازگار از ضرایب بلندمدت بدون توجه به $I(1)$ و $I(0)$ بودن متغیرها است. استفاده از روش OLS در برآورد رابطه‌ی بلندمدت برای نمونه‌های با حجم کوچک، به دلیل

در نظر نگرفتن واکنش‌های پویای کوتاه‌مدت موجود بین متغیرها، برآورد بدون تورشی را ارایه نخواهد کرد. بنرچی (۲۷) و ایندر با استفاده از روش شبیه سازی مونت کارلو نشان داده‌اند که در نمونه‌های کوچک تورش برآورد ممکن است قابل توجه باشد. بنابراین، باید الگویی برآورد شود که پویایی کوتاه‌مدت را در خود داشته باشد و در نتیجه ضرایب الگو با دقت بیشتری برآورد شوند (۲۹).

فرم کلی الگوی $ARDL(p, q_1, q_2, \dots, q_k)$ را می‌توان به صورت زیر بیان کرد.

$$\varphi(L, P)Y_t = \sum_{i=1}^k \beta_i(L, q_i)X_{it} + \delta W_t + \mu_t \quad (2)$$

$$q(L, P) = 1 - \varphi_1 L - \varphi_2 L^2 - \dots - \varphi_p L^p$$

$$\beta_i(L, P) = \beta_i + \beta_{i1}L + \dots + \beta_{iq}L^{q_i} \quad i = 1, 2, 3, \dots, k$$

در رابطه فوق، L نشانگر عملگر وقفه‌ی زمانی مرتبه‌ی اول است به طوری که $LY = Y_{t-1}$ ، $LY = Y_{t-1}$ ، $LY = Y_{t-1}$ نشانگر بردار متغیرهای توضیحی، $q_i (i = 1, 2, \dots, k)$ ، تعداد وقفه‌های بهینه مربوط به هر یک از متغیرهای توضیحی، p تعداد وقفه‌ی بهینه مربوط به متغیر وابسته و W_t بردار متغیرهای قطعی همچون عرض از مبدأ، متغیرهای فصلی، روند زمانی یا متغیرهای برونزا با وقفه‌های ثابت است. در این مطالعه تابع عرضه صادرات خرما برای دوره زمانی ۱۳۵۷-۱۳۹۷ با استفاده از الگوی خود توضیح با وقفه گسترده (ARDL) برآورد شد. در مرحله اول همجمعی بین متغیرها بر اساس روش دولادو و مستر (۱۹۹۲) استفاده شده است. در مرحله بعد ضرایب مربوط به الگوی بلند مدت تخمین زده شد. اطلاعات مورد نیاز مطالعه از بانک جهانی، سازمان خوار و بار کشاورزی (FAO) استخراج شد. جهت برآورد مدل از نرم افزار Eviews 10 استفاده شده است.

نتایج و بحث روی نتایج

استفاده از روش‌های رگرسیونی پیش بینی مستلزم خواص پایایی می باشد. لذا در اولین قدم پایایی داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت بدین منظور از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته (ADF) استفاده شده است. نتایج آزمون ریشه واحد نشان داد لگاریتم همه متغیرها مورد استفاده در مدل با یک بار تفاضل گیری ایستا می‌شوند. در مرحله بعد، برای برآورد لازم است که طول وقفه بهینه تعیین شود. در مطالعه حاضر، تعداد وقفه‌ها با استفاده از سه معیار آکائیک (AIC)، شوارتز-بیزین (SBC) و حداکثر راست نمایی (LR) مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت از آنجا که حجم نمونه کوچکتر از ۱۲۰ بوده استفاده از معیار شوارتز مناسبتر است و تعداد وقفه بهینه بر مبنای این آماره انتخاب گردید. نتایج حاصل از برآورد مدل کوتاه‌مدت عرضه صادرات خرما در جدول (۱) گزارش شده است.

جدول ۱- نتایج تفصیلی مدل عرضه صادرات ۱۳۵۷-۱۳۹۷ $ARDL(1,0,0,0,0,0)$

متغیرها	ضریب	t آماره
لگاریتم حجم صادرات با یک وقفه	-۰/۳۹	-۲/۸۹
لگاریتم شاخص قیمت صادراتی	۰/۴۱۵	۲/۲۹
لگاریتم مقدار تولید داخلی	۲/۸۴۰	۴/۴۰
لگاریتم تولید ناخالص داخلی کشورهای واردکننده	۵/۰۴	۴/۷۵
لگاریتم نرخ ارز	۲/۰۶	۲/۱۵
متغیر مجازی جنگ	-۰/۷۱	-۱/۵۹
عرض از مبدأ	-۱۱۱/۱۸۶۹	-۶/۲۲۱
روند	-۰/۲۳۲	-۴/۲۵
آماره ها	DW	F
	۱/۴۲	۲۵/۲۶
	R2	
	۰/۸۴	

مأخذ: یافته های پژوهش

وجود ارتباط بلندمدت بین متغیرها به وسیله رابطه برنجی دولادو و مستر مورد بررسی قرار گرفت و فرضیه H_0 مبنی بر عدم وجود رابطه بلند مدت رد شد. لذا یک رابطه تعادلی بلندمدت بین متغیرهای مدل وجود دارد که در ادامه به بررسی آن پرداخته شده است.

جدول (۲) نتایج بدست آمده از برآورد بلند مدت مدل عرضه صادرات ۱۳۵۷-۱۳۹۷ $ARDL(1,0,0,0,0,0)$

متغیرها	ضریب	t آماره
لگاریتم شاخص قیمت صادراتی	۰/۲۹۸	۲/۵۱
لگاریتم مقدار تولید داخلی	۲/۰۳۷	۴/۵۶
لگاریتم تولید ناخالص داخلی کشورهای واردکننده	۳/۶۱۸	۵/۱۷
لگاریتم نرخ ارز	۱/۴۸	۲/۱۱۷
$Ecm(-1)$	-۰/۵۸	-۶/۸۵۶

مأخذ: یافته های پژوهش

همانطور که نتایج برآورد مدل‌های کوتاه مدت و بلندمدت نشان می‌دهد (جداول ۱ و ۲) شاخص قیمت صادراتی خرما، هم در بلند مدت و هم در کوتاه مدت تأثیر مثبت و معناداری بر حجم صادرات می‌گذارد. همانطور که انتظار می‌رفت ضریب نرخ حقیق ارز مثبت و معنی‌دار می‌باشد. چرا که افزایش نرخ ارز به معنی کاهش قدرت خرید داخلی می‌باشد و موجب افزایش حجم صادرات می‌شود که بر اساس نتایج برآورد صورت گرفته با یک درصد افزایش نرخ ارز حجم صادرات در کوتاه مدت ۰۶/۲ درصد حجم صادرات خرما افزایش می‌یابد. متغیر مقدار تولید داخلی نیز تأثیر مثبت و معناداری بر صادرات خرما دارد که این نیز با تئوری سازگار می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که با افزایش تولید داخلی حجم صادرات هم در بلند مدت و هم در کوتاه مدت افزایش می‌یابد به طوری که افزایش یک درصدی در تولید داخلی خرما سبب ۰۳۷/۲ درصد افزایش در حجم صادراتی در بلند مدت می‌شود. بنابراین می‌توان با به کارگیری روش‌های پیشرفته در تولید و بهبود عملکرد در هکتار تولید را به میزان قابل قبولی افزایش داد. همچنین جهت بهبود مدل از متغیر برون‌زای D برای بررسی اثر جنگ استفاده شده است. همانطور که نتایج نشان می‌دهد این متغیر اگر چه اثر معناداری در مدل مورد نظر در این بازه ندارد اما ضریب آن نشان دهنده اثر منفی بر حجم صادرات خرما در این سال‌ها می‌باشد. الگوی تصحیح خطای (ECM)، نوسان‌های کوتاه مدت متغیرها را به مقادیر تعادلی بلندمدت آنها ارتباط می‌دهند. ضریب عبارت تصحیح خطا نیز برابر با (۰/۵۸-) است و به معنای آن است که در هر دوره حدود ۵۸ درصد از عدم تعادل کوتاه مدت برای رسیدن به تعادل بلندمدت تعدیل می‌شود.

نتیجه گیری

بر اساس نتایج بدست آمده از برآورد مدل از آنجا که افزایش تولید داخلی نقش موثری در افزایش صادرات را در پی داشته باشد با توجه به این مسئله که خرما از جمله محصولات باغی می‌باشد که چند سال پس از کاشت درختان به فرآیند تولید وارد می‌شوند لذا لزوم برنامه ریزی بیشتری در زمینه‌ی تولید و صادرات این محصولات را آشکار می‌سازد. با توجه به نقش مثبت و معنادار قیمت صادراتی در حجم صادرات، می‌توان با برنامه‌ریزی در جهت افزایش کیفیت خرما صادراتی و در نظر گرفتن نیاز بازارهای وارد کننده و همچنین بهبود وضعیت بسته بندی، بازاریابی و ارقام تولیدی در کشور موجب افزایش قیمت صادراتی این محصول گردید. همچنین اثر مثبت و معنادار سیاست‌های ارزی در افزایش حجم صادرات این محصول نیز لزوم برنامه‌ریزی مناسب برای سیاست‌های حمایتی را آشکار می‌سازد.

منابع

- اکبری. م. م. کریمی. ح. کریمی. ۱۳۷۹. تأثیر رشد صادرات بر رشد اقتصادی و تشکیل سرمایه، مجله برنامه و بودجه. ۵۲-۳۵.
- پورمقیم، سیدجواد (۱۳۸۶)، تجارت بین الملل: نظریه ها و سیاستهای بازرگانی، چاپ یازدهم، نشرنی.
- حسینی. س. ص. و همایون پور. م. ۱۳۹۱. بررسی عوامل موثر بر صادرات محصولات کشاورزی ایران. اقتصاد کشاورزی. جلد ۶ شماره ۴. ۱-۱۶.
- حسینی. م و تقی. ه. ۱۳۸۶. مطالعه بازار جهانی خرما و بازارهای هدف خرما صادراتی ایران. اقتصاد کشاورزی و توسعه. ۱۵(۵۷): ۲۹-۱

خلیلیان ص. ۱۳۸۱. عوامل مؤثر بر صادرات بخش کشاورزی. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. ۳۹: ۸۴-۷۱.

دلاور. م. ۱۳۸۴. بررسی و شبیه سازی تراز آب دریاچه ارومیه و آنالیز ریسک مناطق ساحلی با استفاده از روش شبکه های عصبی مصنوعی. پایان نامه کارشناسی ارشد گروه آبیاری. دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس.

دلیری. س. ا. خلیلیان. ص. ۱۳۸۵. پیش بینی نرخ رشد و تورم در بخش کشاورزی ایران، مجله تحقیقات اقتصادی. ۷۴: ۲۱۵-۱۸۳.

رازینی. ا. قبادی ن. ۱۳۸۳. بررسی و تحلیل اثر صادرات بر رشد اقتصادی. معاونت برنامه ریزی و بررسی های اقتصادی، دفتر مطالعات اقتصادی-گروه تجارت بین الملل

رفیعی. ح. میرباقری. س. ش. اکبرپور. ح. ۱۳۹۷. بررسی عوامل مؤثر بر نوسانهای قیمت صادراتی خرما ایران. تحقیقات اقتصاد کشاورزی. ۱۰(۱): ۱۴۹-۱۷۰.

شجاعی باغینی. م. ۱۳۹۱. بررسی عوامل مؤثر بر مقدار صادرات خرما ایران. همایش ملی خرما ایران. ۱۲ و ۱۳ شهریور. ۳۷۲-۳۷۹.

صباغ کرمانی. م. م. ع. ۱۳۸۰. ارزیابی صادرات محصولات کشاورزی ایران به تشکلهای منطقه ای و تعیین بازارهای هدف. پژوهشنامه بازرگانی. شماره ۲۰.

قدیمی. م. و مشیری. س. ۱۳۸۱. مدل سازی و پیش بینی رشد اقتصادی در ایران با استفاده از شبکه های عصبی مصنوعی (ANN). فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران. ۱۲: ۱-۳۳.

کشاورزی. م. بررسی تأثیرگذاری راهکارهای اجرایی برنامه توسعه صادرات بر عملکرد صادرات شرکت های صادرکننده خرما (مطالعه موردی استانهای بوشهر کرمان خوزستان). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد علوم تحقیقات.

کرباسی. ع. احمدی. ح. ۱۳۸۹. بررسی آثار نوسانات نرخ ارز بر حجم و قیمت صادراتی کشمش ایران. مجله دانش و توسعه. ۳۳: ۱۶۳-۱۳۷.

کوچک زاده. ا. و جلایی اسفندآبادی. س. ع. کوچک زاده. س. ۱۳۹۴. بررسی تاثیر ناطمینانی نرخ ارز بر صادرات خرما ی ایران کاربرد روش خودتوضیح با وقفه گسترده (ARDL). تحقیقات اقتصاد کشاورزی. ۷(۱): ۱۵۷-۱۷۱.

محمدی. ه و همتی. ف. ۱۳۸۹. بررسی عوامل مؤثر بر صادرات محصولات کشاورزی و بررسی بازارهای هدف این محصولات. فصلنامه علوم اقتصادی. سال سوم. ۱۲: ۱۴۴-۱۶۲.

مرتضوی. س. ا. و مجتهدی. ف. ۱۳۹۴. اثر انتقالی نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما در ایران: کاربرد مدل ARDL. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۲(۴۶): ۷۱۹-۷۲۷.

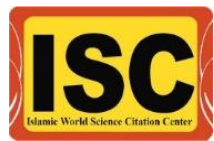
نصایبان. ش. و جعفری. س. ۱۳۹۵. اثر صادرات زعفران بر رشد بخش کشاورزی (مطالعه موردی: ایران و اسپانیا). فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات اقتصاد کشاورزی. ۸(۳۱): ۳۶-۱۷.

نوفروستی. م. ۱۳۷۸. ریشه واحد و همجمعی در اقتصاد سنجی. نشر خدمات فرهنگی رسا. صفحه ۱۸۵.

الهام پور. ا. ۱۳۷۱. جایگاه خرما در صادرات غیر نفتی کشور، مجموعه مقالات اولین سمینار خرما، کرمان.

ولی بیگی. ح. ۱۳۸۵. اولویت بندی بازارهای هدف صادراتی و موانع حضور در آنها، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۴۱.

Aydin, M.F, Ciplak, U, Yucel, E.M, 2004. Eport supply and import demand models for the Turkish economy, researchers, research department, the central bank of the republic of turkey.

همایش ملی اقتصاد، تجاری سازی و فرآوری محصول خرما

دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۲۶ آذرماه ۱۳۹۹

- Banerjee, A., J.J. Dolado, & R. Master (1992). On Some Simple Tests for Cointegration: The Cost of Simplicity, Bank of Spain, Working Paper, No. 9302. Pp 46-53.
- Fogarasi, J. 2010. The effect of exchange rate volatility upon foreign trade of Romanian agricultural products, global development network regional research competition, projectRR C8+39.
- Gafarova G, Perekhozhuk, O & Glauben, T. (2013). Pricing behavior of Kazakh, Russia and Ukrainian exporters in the international wheat market, Center for International Development and Environmental Research.
- Pesaran, M. & Y. Shin (1999). "An Autoregressive Distributed Lag Modeling Approach to Counteraction Analysis," in Strom, S. ed. Econometrics and Economic Theory in the 20th century: The Ragnar Frisch Centennial Symposium, Cambridge: Cambridge University Press.
- Todaro, Michael (1989), Economic development in the third world, 4th edn, Longman, London.